

Raport ewaluacyjny projektu „Arch&Engineering LAB. Wdrożenie i promocja polskich rozwiązań kreatywnych, technologicznych i technicznych w przestrzeni publicznej na Ukrainie”

2016

Wojciech Szpociński

Fundacja Polityki Rozwojowej

+48 80 230 230 230
Tęcza

Ministry
of Foreign Affairs
Republic of Poland

1. Dane projektu

Tytuł: Arch&Engineering LAB. Wdrożenie i promocja polskich rozwiązań kreatywnych, technologicznych i technicznych w przestrzeni publicznej na Ukrainie

Wdrażający: Fundacja Polityki Rozwojowej

W oparciu o umowę BDG-249-2016 z 15 kwietnia 2016 z Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP

2. Metodologia

Analiza ma charakter wewnętrzny, stanowi dokument projektu udostępniony czytelnikom w celach edukacyjnych, zgodnych z celami statutowymi Fundacji.

Analizę przeprowadzono w oparciu o

– informacje własne zebrane podczas realizacji projektu, szczególnie wywiady z beneficjentami bezpośrednimi projektu, w tym uczestnikami charette, przedstawicielami samorządu, przedstawicielami wspólnot mieszkaniowych, NGO z regionu Chersonia.

- analizę materiałów projektu i ocenę wskaźników celu i rezultatu

- rozmowy z kluczowymi osobami dla projektu w tym koordynatorką polską Sylwią Szparkowską, koordynatorem ukraińskim Vyachesławem Kosteniukiem, przedstawicielem partnera ukraińskiego Vyachesławem Toporowem, tutorami projektu Karolem Szparkowskim i Kamilem Miklaszewskim. Wywiady miały charakter nieustrukturyzowany.

3. Finanse projektu i zarządzanie projektem

Dotacja MSZ w wysokości 147 560 PLN Zleceniobiorca wykorzystał w całości, co należy ocenić pozytywnie – ze względu na właściwe zaplanowanie kosztów i właściwe zarządzanie wydatkami.

Wartość projektu przekroczyła zakładany poziom ze względu na wyższy, niż zakładano początkowo, wkład własny Zleceniobiorcy do projektu. Ostateczna wartość projektu wyniosła 165 176,21 zł (pierwotnie zakładany poziom 164 760). Wyższy wkład własny jest zgodny z umową dotacji. Na wkład własny składa się głównie wkład osobowy / wolontariat obejmujący tutoring po-warsztatowy, rekrutację studentów na warsztaty, bezpłatne współprowadzenie zajęć merytorycznych. Wysoki wkład pracy wolontaryjnej należy ocenić wysoko.

Zleceniobiorca znacznie obniżył koszty administracyjne projektu (o 45 proc.) na rzecz kosztów programowych.

Ministry
of Foreign Affairs
Republic of Poland

Wydatki są zgodne z umową dotacji – nie przekraczają założonego w dotacji poziomu (dopuszczalne przekroczenie o 10 proc. zakładanego kosztu). Tam, gdzie wydatki są przekroczone Zleceniobiorca potraktował wydatki przekraczające dopuszczone umową 10 proc. jako wkład własny.

Zleceniobiorca nie uwzględnił w sprawozdaniu finansowym możliwego do odliczenia VAT, co jest zgodne z umową dotacji. Wszystkie wydatki poniesiono w okresie kwalifikowalności projektu.

Kluczowe dla poprawnego rozliczenia dotacji była zgoda MSZ RP na zmianę umowy dotacji podczas trwania projektu. Przeniesienia dotyczyły przede wszystkim przeniesienia kosztów na podróże międzynarodowe / bilety lotnicze na podróże lokalne. Wynikało to z zaangażowania Zleceniobiorcy i Zleceniodawcy w efektywne zarządzanie środkami publicznymi. W okresie realizacji projektu loty międzynarodowe na trasie Warszawa-Chersoń były bardzo drogie, stąd konieczność zmiany trasy na loty Warszawa-Odesa i zwiększenia wydatków na przejazdy lokalne. Dobrą współpracę z donorem i elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki realizacji projektu należy ocenić jako praktykę wzorową.

4. Realizacja celu głównego projektu i zgodność z celem programu

Projekt w całości mieścił się w celach określonych przez donora.

Cel główny: budowanie pozytywnego wizerunku Polski wśród samorządowców na południu Ukrainy, a także wśród profesjonalistów biznesu kreatywnego i studentów architektury, poprzez promowanie atrakcyjnych, nowoczesnych rozwiązań architektonicznych i technologicznych w przestrzeni publicznej, jak też inicjowanie i stymulowanie relacji gospodarczych, poprzez promowanie polskiej myśli technologicznej i kreatywnej na Ukrainie

Cel główny został w pełni osiągnięty. Do celu głównego odnosiły się wszystkie opisane poniżej działania – zarówno konsultacyjne, promocyjne, jak mające charakter interwencji w przestrzeń wspólną. W wyniku realizacji projektu udało się także dotrzeć do wszystkich założonych grup docelowych: biznesu (w tym biznesów kreatywnych) poprzez m.in. prezentację projektu na forum ekonomicznym Tawrijske Horizonsy 30.09.- 01.10 w Nowej Kachowce, do samorządowców m.in. poprzez udział w regionalnym Forum Ekonomicznym, spotkania i informacje na forach samorządowych o zasięgu regionalnym, studentów architektury poprzez aktywne włączenie studentów w realizację interwencji w przestrzeń wspólną i promocję wśród studentów architektury. Promowane były zarówno rozwiązania techniczne i kreatywne służące przestrzeni miejskiej (narzędzie konsultacji publicznych www.garnank.org), rozwiązania technologiczne (mała architektura miejska, oświetlenie miejskie polskich firm) oraz polska nowoczesna architektura wykorzystująca programowanie (poprzez warsztaty architektoniczne i udział architektów w konsultacjach *charette*).

5. Cele szczegółowe

W projekcie założono następujące cele szczegółowe, poniżej precyzyjnie omówione

+48 BELIEVE THROUGH GREAT

MSZ RP

1. Podnoszenie kompetencji dotyczących nowoczesnej architektury i technologii stosowanych w przestrzeni miejskiej wśród młodych architektów, inżynierów, jak też władz samorządowych i instytucji społeczeństwa obywatelskiego, w oparciu o polskie doświadczenia, poprzez warsztaty architektoniczne i wspólną realizację instalacji w przestrzeni publicznej

Cel został osiągnięty: kompetencje bezpośrednich uczestników projektu (studentów architektury, przedstawicieli administracji, NGO, reprezentanci tworzących się wspólnot mieszkaniowych) były podnoszone poprzez działania konsultacyjne (charette, zajęcia dla dzieci „papierowe miasto”) jak poprzez wspólne tworzenie praktycznej interwencji w przestrzeń miejską wykorzystującej nowoczesne technologie (energooszczędne oświetlenie, nowoczesne ławki parkowe), innowacyjne, tworzące światowe trendy zasady projektowania (modele parametryczne, oparte o algorytmy) i metody pracy (warsztaty architektoniczne „Life Lab – projektowanie i realizacja instalacji bezpośrednio przez międzynarodowy zespół studentów, w ograniczonym czasie, kierowanych przez doświadczony zespół architektów).

Nowoczesne rozwiązania technologiczne możliwe do wykorzystania zarówno przez samorządy jak organizacje pozarządowe (a także nieformalne grupy reprezentujące społeczeństwo obywatelskie) były promowane dzięki stworzeniu narzędzia konsultacji on-line www.garnank.org a także przez media, w tym media społecznościowe.

2. Promocja współpracy międzynarodowej, w tym w szczególności współpracy z Unią Europejską i Polską wśród społeczności lokalnych południowej Ukrainy, poprzez wykorzystanie narzędzi bezpośrednio przekładających się na ich sytuację – zmiany w przestrzeni miejskiej, poprzez działania promocyjne i zorganizowanie konferencji końcowej

Cel został w pełni osiągnięty, a wybór trwałych narzędzi bezpośrednio przekłada się na ocenę UE i Polski na południowej Ukrainie. Z doświadczeń realizującego projekt wynika, że seminaria i szkolenia, szczególnie z udziałem wielu osób, są kwestionowane przez uczestników i instytucje społeczeństwa obywatelskiego.

Zarówno podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami miasta / odwiedzającymi miasto, jak pośrednio w komentarzach pod informacjami dotyczącymi projektu wielokrotnie pojawiało się pytanie, czy mają one praktyczny wpływ na życie mieszkańców. Twierdząca odpowiedź była przyjmowana bardzo pozytywnie, była traktowana jako dowód zrozumienia dla potrzeb przechodzącej trudną transformację ustrojową Ukrainy. Bardzo pozytywnie było też odbierane metody pracy: włączenie mieszkańców w proces wyboru miejsca, charakter instalacji i sam proces projektowania. Także stworzenie trwałych narzędzi konsultacyjnych można uznać za właściwe, dobrze dobrane rozwiązanie do sytuacji na południu Ukrainy.

4. Budowanie potencjału współpracy biznesów kreatywnych polskich i ukraińskich, jak też potencjału wykorzystania polskich technologii na Ukrainie, poprzez wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań i technologii poprzez pracę z przedsiębiorcami w ramach kick-off meeting i przygotowanie adresowanych do nich analiz

Cel został zrealizowany, szczególnie w odniesieniu do samorządowców, zainteresowanych głównie rozwiązaniami energooszczędnymi / oświetleniem miejskim wykorzystanym w projekcie i ławkami parkowymi wysokiej jakości. Współpraca polsko-ukraińska odnosi się też do studentów i firm architektonicznych czerpiących z doświadczeń polskich architektów wykorzystujących światowe trendy w projektowaniu.

5. Budowanie potencjału NGO i samorządów w prowadzeniu dialogu społecznego opartego o nowoczesne, komunikatywne, inkluzywne narzędzia, poprzez utworzenie narzędzia do głosowania internetowego oraz przeprowadzenie charette.

Cel został w pełni zrealizowany – utworzono i promowano narzędzie do konsultacji obywatelskich garnank.org, przeprowadzono charette / zarówno z zaangażowaniem dorosłych (konsultacje publiczne dotyczące interwencji w przestrzeń miejską, jak dzieci – „papierowe miasto”).

6. Stopień osiągnięcia rezultatów wraz ze wskaźnikami ich realizacji

Wszystkie analizowane rezultaty można jasno powiązać z podejmowanymi działaniami. Wszystkie założone w projekcie rezultaty zostały osiągnięte, część z nich w zakresie wyższym niż zakładany. Tak więc:

Uzyskane rezultaty:

1. Stworzenie jednego narzędzia do konsultacji społecznych on-line www.garnank.org oraz jego wersji mobilnej, które umożliwia zgłaszanie problemów (bez moderacji / zgody administrującego narzędziem), a także głosowane nad wybranymi alertami / problemami miasta / strefami do interwencji architektonicznej. Po zakończeniu projektu narzędzie zostało przekazane Agencji Rozwoju Regionalnego z Nowej Kachowki (instytucja samorządowa). Zgodnie z ustaleniami między partnerami Agencja nie ingeruje / nie usuwa zgodnych z prawem treści zgłoszonych przez mieszkańców. W trakcie trwania projektu zgłoszono 35 alertów, z czego 9 zostało rozwiązanych – co jest zaznaczone z wykorzystaniem narzędzia. Jest to pierwsze tego typu narzędzie konsultacyjne w Nowej Kachowce i drugie w regionie chersońskim (obok wcześniej działającego www.gopriplus.org) Rezultat osiągnięty w wyniku Działania 1.

2. W ramach projektu bezpośrednio zaangażowano ok. 100 osób w dialog z samorządami i organizacjami samorządowymi dotyczący przestrzeni miejskiej (35 zgłoszeń alertów, ok. 50 uczestników charette w Nowej Kachowce, przynajmniej 15 przedstawicieli tworzących się wspólnot lokalnych uczestniczących w konsultacjach z ekspertami i samorządowcami dotyczących przestrzeni miejskiej / w ramach charette). Osiągnięto więc zakładany w projekcie wskaźnik na poziomie 60 osób. Dodatkowo do projektu włączono ok. 30 dzieci ze szkoły podstawowej nr 1 co pozwoliło przetestować i spopularyzować nowoczesne, inkluzywne metody konsultacji w warunkach ukraińskich.

+48 BELIEVE DIFFERENTIALLY THROUGH GREAT

MSKIU

W Nowej Kachowce dialog dotyczy szczególnie bezpieczeństwa, degradacji wartościowej architektury z lat 50. Ale przede wszystkim przejęcia władztwa nad budynkami wielorodzinnymi. Z perspektywy polskiego biznesu szczególnie interesujące jest rozwijanie oferty zwiększającej efektywność energetyczną i nowoczesne ocieplenia. Rezultat osiągnięty w wyniku działania 3.

3. Podniesiono kompetencje samorządu i instytucji społeczeństwa obywatelskiego (grup inicjatywnych, komitetów blokowych, NGO) w prowadzeniu dialogu z obywatelami oraz włączania ich w decyzje dotyczące przestrzeni publicznej (nowe, niestandardowe metody konsultacji i współpracy ze społeczeństwem obywatelskim). Rezultat osiągnięty w wyniku działania 3 / charette i działania 5. Konferencja podsumowująca projekt.

4. Uzyskano współpracę polskich i ukraińskich studentów architektury i designu oraz przedstawicieli kierunków humanistycznych zainteresowanych pracą na rzecz NGO. Promowano polskie rozwiązania innowacyjne wśród profesjonalistów, reprezentantów spółek miejskich oraz wśród samorządów regionalnych. W niestandardowej formule warsztatów architektonicznych przeszkolono 6 studentów z Polski i 6 studentów z Ukrainy. Przeprowadzono jedną wspólną interwencję w przestrzeń publiczną Nowej Kachowki – wykonano instalację świetlną, zagospodarowano jeden użytkowany przez mieszkańców teren. Rezultat osiągnięty w wyniku działania 4

5. Zaprojektowano i umieszczono w przestrzeni publicznej instalację odnoszącą się do polskiej architektury współczesnej oraz wysokiej jakości materiałów i rozwiązań stosowanych w Polsce, co przyczyni się do promocji polskiej myśli technicznej i kreatywnej. Wykorzystano założenia społeczne / budowę w oparciu o głębokie konsultacje społeczne, tworząc instalację inkluzywną (jej beneficjentami są przede wszystkim osoby starsze korzystające z przestrzeni: starsi mężczyźni grający w szachy, starsze osoby korzystające z kąpieliska i ławek wokół niego). Dzięki współpracy polskich firm ES System, Puczyński, +48 Grupa Projektowa działających w obszarze przestrzeni publicznej w instalacji zastosowano najnowocześniejsze polskie rozwiązania – energoefektywne, odporne na zniszczenie lampy; wysokiej jakości ławki miejskie z drewna egzotycznego (certyfikowanego jako pozyskane w sposób zrównoważony) i stali nierdzewnej. Instalacja została zabezpieczona pod względem elektrycznym co pozwala ją zatrzymać na miejscu także po zakończeniu projektu – dzięki bardzo dobrej współpracy z władzami miasta Nowej Kachowki (udostępnienie ciężkiego sprzętu, praca profesjonalistów / elektryka). Instalacja jest pokazywana gościom, potencjalnym inwestorom i partnerom jako przykład udanej współpracy samorządu i partnerów międzynarodowych, co zwiększa jej potencjał promocyjny. Jest też bardzo pozytywnie odbierana przez mieszkańców. Rezultat osiągnięty w wyniku działania 4

6. Przeprowadzono promocję wśród samorządowców i biznesu południowej Ukrainy promocję polskiej myśli technicznej wykorzystanej w projekcie – dzięki prezentacji projektu na specjalnym

panelu forum ekonomicznego Tawrijskie Horyzonty (ok. 650 uczestników w ciągu 3 dni). <http://www.tavrianhorizons.in.ua/> Rezultat działania 5

7. Utworzono grupę Facebook poprzez którą prowadzona jest utrzymywana trwałość projektu FB garnank oraz rozszerzono zakres grupy So eas+y poświęconej promocja rozwiązań technicznych i myśli kreatywnej polskiej i europejskiej wśród profesjonalistów, organizacji pozarządowych, osób zaangażowanych w budowę społeczeństwa obywatelskiego, a także samorządowców i biznesu na Ukrainie. Grupa So eas+y zwiększyła zasięg z początkowych 500 do obecnych ponad 800, z czego ok. jedna trzecia to użytkownicy z Ukrainy. Jeden post dociera do ok. 140-180 osób. Obie grupy są dynamiczne pozyskując wciąż nowych członków.

8. Opracowano raport ewaluacyjny oceniający zakres realizacji celów i ocenę osiągnięcia założonych rezultatów. Raport ocenia także zarządzanie projektem i formułuje zalecenia na przyszłość, szczególnie w zakresie adresowania potrzeb podobnych działań (wspólnoty mieszkaniowe we współpracy z samorządem). Rezultat działania 6

7. Skuteczność i trwałość działań

Narzędzie internetowe ma przejrzystą strukturę, nie sprawia trudności zorientowanie się jak dodawać punkty / alerty. Nie ma też problemów z oceną które punkty zostały uwzględnione przez samorząd. Większość zgłoszeń dotyczy bezpieczeństwa i zieleni miejskiej – wspólnych stref odpoczynku. Zgłoszenia są adresowane niemal wyłącznie do samorządu – mieszkańcy nie uwzględniają postulatów, których adresatem powinny być wspólnoty mieszkaniowe. Liczbę zgłoszeń – 35 należy ocenić jako średnią, uwzględnia ona jednak relatywnie dobry stan miasta Nowa Kachowka. Dodawanie alertów nie sprawia trudności, działa wersja komórkowa strony.

Działania realizowane w Nowej Kachowce cieszyły się zainteresowaniem mediów: lokalna telewizja internetowa relacjonowała wszystkie eventy realizowane w mieście (dostępne na stronie FB), promowała też informacje o działaniu narzędzia i o interwencji w przestrzeń miejską. Informacje o projekcie, wraz z informacją o tym, że jest on finansowany przez polski MSZ podawały też media regionalne, co ciekawe sytuując je w kontekście innych projektów realizowanych przez Zleceniobiorcę w 2015 roku (także ze środków MSZ RP, w ramach programu Polska Pomoc Rozwojowa). Wskazuje to na dużą trwałość obu projektów i wagę, jaką przywiązują media regionalne do tego typu działań / związanych bezpośrednio z interwencjami w przestrzeń wspólną miast południowej Ukrainy.

Projekt był relacjonowany przez media społecznościowe – zarówno dedykowane wyłącznie projektowi i adresowanemu do mieszkańców Nowej Kachowki (FB garnank) – grupa FB posiada

ponad 100 członków. Pod postami pojawiają się komentarze, toczą się dyskusje dotyczące lokalnej polityki i jakości przestrzeni.

Działania projektowe oraz aktywność polskich firm była też relacjonowana przez portal adresowany do architektów i designerów FB So eas+y – około 800 członków grupy, z czego ok. Jedna trzecia z Ukrainy. Przesądza to o dotarciu z informacją o projekcie do grupy docelowej, czyli do profesjonalistów, w tym zainteresowanych przestrzenią miejską.

Informacja była też skutecznie adresowana do samorządowców, NGO i opinii międzynarodowej – projekt był prezentowany na regionalnym Forum Ekonomicznym Tavrijskie Horyzonty. Informacje dotyczące polskich firm i ich potencjału innowacyjnego / szczególnie w kontekście energoefektywności i uwzględnienia zagadnień z zakresu zrównoważonego rozwoju- znajdują się też na stronie FB projektu. Firmy informatyczne i architektoniczne są prezentowane w kontekście innowacji, w tym wykorzystania narzędzi informatycznych / w tym algorytmów co stanowi jeden z najbardziej interesujących trendów w światowym projektowaniu architektury.

Działania cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem mieszkańców Nowej Kachowki oraz osób przyjeżdżających do miasta na letni wypoczynek. W spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyło więcej osób niż początkowo zakładano we wniosku projektowym, co należy ocenić bardzo pozytywnie. Stanowi to ważną wskazówkę dla wszystkich podmiotów wdrażających projekty na Ukrainie.

8. Niespodziewane sukcesy i trudności

Osoby zaangażowane w realizację projektu jako sukcesy wskazują na bardzo dobrą współpracę z firmami innowacyjnymi z Polski, działającymi w obszarze budownictwa i przestrzeni miejskiej. Udało się pozyskać do współpracy firmę produkującą małą architekturę miejską Puczyński, produkująca systemy oświetleniowe ES System oraz firmę architektoniczną +48. Każda z tych firm przekazała swój sprzęt lub świadczyła usługi bezpłatnie albo po cenach znacznie niższych niż ceny rynkowe. Pozwoliło to uzyskać bardzo wysokie rezultaty przy relatywnie małych nakładach na budowę (instalacja wysokiej jakości, którą można było zabezpieczyć by uzyskała charakter średnio-trwały, a nie tymczasowy jak początkowo zakładano), znacznie wykraczający poza uzyskiwane zazwyczaj w tego typu projektach (ze względu na ograniczony czas, środki i wiedzę realizatorów). Współpraca z biznesem obejmowała też pomoc organizacyjną i techniczną.

Niespodziewaną trudnością projektu była konieczność opłacania cła i związane z tym przedłużanie się procedur celnych. Mimo opłacenia cła przez realizującego projekt i przedstawienia faktur uwzględniających faktycznie poniesione koszty Urząd Celny żądał dodatkowych opłat / koszty poniesione przez wdrażającego były znacznie niższe niż przeciętna wartość tego typu towarów

importowanych na Ukrainę (ze względu na przekazanie urządzeń po minimalnych cenach / nie wyższych niż cena opakowania lub przy znaczących zniżkach). Problem udało się rozwiązać dzięki dużemu zaangażowaniu koordynatorów projektu.

9. Zalecenia dla innych wdrażających

1. Wdrażający prowadził aktywną kampanię adresowaną do firm (kilkadziesiąt maili), jednak dopiero bezpośrednio zaangażowanie architektów przełożyło się na zainteresowanie branży projektem. W ocenie wdrażających czołowe polskie firmy nie są przekonane, że na Ukrainie istnieje rynek dla ich produktów (konkurencyjnych na rynku europejskich, ale bardzo nowoczesny i często niedostępnych na Ukrainie). Równocześnie, także w ocenie wdrażającego, ta sytuacja może szybko się zmieniać wraz ze wzmacnianiem roli samorządów lokalnych, koniecznością wdrażania rozwiązań energoefektywnych i szukania odpowiedzi na zdegradowaną infrastrukturę miejską. W tym kontekście samą tematykę projektu należy ocenić bardzo pozytywnie jako trafioną w potrzeby zarówno polskich przedsiębiorców, jak beneficjentów ukraińskich. Wydaje się celowe prowadzenie podobnych działań także w innych regionach lub przy uwzględnieniu większych środków na same pokazowe instalacje.

2. Na Ukrainie istnieje bardzo duże zapotrzebowanie na polskie technologie, ze względu na bardzo wysoką degradację infrastruktury miejskiej, publicznej jak też przeniesienie odpowiedzialności za budynki wielordzinne i podwórka między tymi budynkami na wspólnoty mieszkaniowe. Te wspólnoty co wynikało z analiz i konsultacji prowadzonych podczas realizacji projektu, są praktycznie pozbawione środków na realizację celów statutowych. Nie zawsze wynika to tylko z biedy mieszkańców, podczas realizacji projektu zidentyfikowano przynajmniej kilka sytuacji w których brak wpływów wynika ze złego regulaminu czynszów lub braku zidentyfikowanej bazy czynszowej. Stanowi to ciekawy kierunek współpracy polskich i innych zagranicznych NGO i CSO z partnerami ukraińskimi.

3. W toku realizacji projektu istotnym problemem organizacyjnym były ograniczenia ukraińskiego prawa dotyczące przyjmowania środków w walucie obcej. Wdrażającemu udało się je rozwiązać dzięki współpracy z ukraińskim NGO, który miał uprawnienia do prowadzenia odpowiednich transakcji. Istotne dla wszystkich wdrażających projekty na Ukrainie, szczególnie na rzecz oddolnych inicjatyw, jest świadomość tego typu ograniczeń.

Kopiowanie treści tylko za zgodą autora: w.szpociński@fpr.org.pl

